

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА
ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
НААНУ ННЦ ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ
ІНСТИТУТ ПРОДОВОЛЬЧИХ РЕСУРСІВ НААНУ

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ
ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Матеріали X (Ювілейної) Міжнародної
науково-практичної конференції, присвяченої 130-річчю НУХТ

23-24 травня 2014 р.

Тези доповідей

Київ НУХТ 2014

Секція 3. Управління ефективністю діяльності підприємств

ВИКОРИСТАННЯ ФАКТОРНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

І.А. Бойко

Національний університет харчових технологій

Для оцінки фінансового стану підприємство широко використовуються різноманітні методи аналізу: горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, коефіцієнтний аналіз. Але особливої уваги заслуговує факторний аналіз.

Головною метою факторного аналізу є встановлення загальних закономірностей, що визначають сутність досліджуваного явища. Детермінований факторний аналіз представляє собою методику дослідження впливу факторів, зв'язок яких з результативним показником носить функціональний характер, тобто результативний показник може бути представлений у вигляді добутку, частки чи алгебраїчної суми факторів [1].

Для оцінки впливу факторів на фінансовий стан необхідно побудувати детерміновану факторну систему, яка представляє досліджуване явище у вигляді добутку декількох факторів, що визначають його величину і знаходяться з ним у функціональній залежності. Детермінована факторна модель може бути побудована на основі способу скорочення, що представляє собою створення нової факторної моделі шляхом ділення чисельника і знаменника на один і той же показник [1]. В даному випадку отримана кінцева модель буде такого ж типу, що і вихідна, однак з іншим набором факторів. Таким же способом побудована факторна модель Дюпона, що дозволяє оцінити за рахунок яких факторів відбулась зміна рентабельності (рентабельності активів, власного капіталу тощо).

$$P_{в.к.} = \frac{ЧП}{ВК} \cdot 100\% = \frac{ЧП}{ВК} \cdot \frac{ВР}{ВР} \cdot \frac{А}{А} \cdot \frac{ОА}{ОА} \cdot \frac{ПЗ}{ПЗ} \cdot 100\%, \quad (1)$$

де ЧП – чистий прибуток підприємства, тис. грн.;

ВК – сума власного капіталу, тис. грн.;

ВР – чиста виручка від реалізації продукції, тис. грн.;

А – загальна сума активів підприємства, тис. грн.;

ОА – сума оборотних активів, тис. грн.;

ПЗ – сума поточних зобов'язань, тис. грн.

В результаті деяких групувань формула рентабельності власного капіталу буде мати наступний вигляд:

$$P_{в.к.} = \frac{ЧП}{ВР} \cdot 100\% \cdot \frac{ВР}{ОА} \cdot \frac{А}{ВК} \cdot \frac{ПЗ}{А} \cdot \frac{ОА}{ПЗ}, \quad (2)$$

де $\frac{ЧП}{БР} \cdot 100\%$ – рентабельності продаж, %;

$\frac{БР}{ОА}$ – оборотність оборотних активів, об.;

$\frac{А}{ВК}$ – коефіцієнт фінансової залежності (обернений коефіцієнт автономії);

$\frac{ПЗ}{А}$ – частка поточних зобов'язань в загальній сумі капіталу підприємства;

$\frac{ОА}{ПЗ}$ – коефіцієнт поточної ліквідності.

Факторний аналіз здійснювався методом ланцюгових підстановок, що використовується для всіх типів детермінованих факторних моделей. Він дозволяє визначити вплив окремих факторів на зміну величини результативного показника шляхом поступової заміни базисної величини кожного фактора на його фактичну величину. Для досліджуваних підприємств хлібопекарної галузі найбільший позитивний вплив на формування показника рентабельності власного капіталу спричинило зростання рентабельності продаж. Найбільший негативний вплив на рентабельність власного капіталу спричинило зниження оборотності оборотних активів за рахунок зниження оборотності товарів та дебіторської заборгованості.

Для дослідження ліквідності доцільно використовувати наступну факторну модель [2]:

$$K_{ш.л.} = \frac{ОА - З}{ПЗ} = \frac{ОА}{ПЗ} - \frac{З \cdot 360}{СРП} \cdot \frac{СРП}{КЗ \cdot 360} \cdot \frac{КЗ}{ПЗ} = K_{н.л.} - \frac{T_{к.з.}}{T_3} \cdot \frac{КЗ}{ПЗ}, \quad (3)$$

де $K_{ш.л.}$ – коефіцієнт швидкої ліквідності;

$З$ – сума запасів підприємства, тис. грн.;

$СРП$ – собівартість реалізованої продукції, тис. грн.;

$КЗ$ – кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн.;

$K_{н.л.}$ – коефіцієнт поточної ліквідності;

$T_{к.з.}$ – термін погашення кредиторської заборгованості, днів;

T_3 – термін оборненості запасів (виробничий цикл), днів;

$\frac{КЗ}{ПЗ}$ – частка кредиторської заборгованості у структурі поточних зобов'язань;

Зазначена формула може бути використана для детальної оцінки швидкої ліквідності будь-якого підприємства та дозволяє простежити взаємозв'язок між усіма її компонентами. У цій формулі, як результуючий показник, обраний коефіцієнт швидкої ліквідності, оскільки позикодавці та аналітики саме йому надають перевагу серед інших показників ліквідності. На нашу думку, зазначену модель можна удосконалити, впровадивши у модель додатковий показник – загальну суму активів підприємства. Таким чином удосконалена модель буде виглядати наступним чином.

$$K_{ш.л.} = K_{н.л.} - \frac{T_{к.з.}}{T_3} \cdot \frac{КЗ}{ПЗ} = \frac{ОА}{ПЗ} \cdot \frac{А}{А} - \frac{T_{к.з.}}{T_3} \cdot \frac{КЗ}{ПЗ} =$$

$$= \frac{ОА}{А} \cdot \frac{1}{ПЗ/А} - \frac{T_{к.з.}}{T_3} \cdot \frac{КЗ}{ПЗ}, \quad (4)$$

де $\frac{ОА}{А}$ – частка оборотних активів у загальній структурі активів підприємства;

$\frac{ПЗ}{А}$ – частка поточних зобов'язань у загальній структурі джерел фінансування.

Головними факторами, що призводили до зростання коефіцієнта швидкої ліквідності досліджуваних підприємств виступили зміни щодо структури активів підприємства, зокрема збільшення частки оборотних активів, та зміни щодо структури зобов'язань підприємства, зокрема зменшення частки поточних зобов'язань у загальній структурі джерел фінансування. Ще одним чинником підвищення коефіцієнта швидкої ліквідності виступало зменшення тривалості виробничого циклу підприємства. Вплив інших факторів незначний (зміна фактора на 1% призводила до зміни коефіцієнта швидкої ліквідності менше ніж на 1%).

Методи аналізу фінансового стану підприємств різноманітні і для підвищення ефективності управлінських рішень, прийнятих на основі аналізу фінансового стану, розглянуті факторні моделі можуть використовуватись разом з іншими відомими методами. Розглянуті факторні моделі дозволяють відслідкувати певні закономірності у розвитку господарських процесів, що характеризують фінансовий стан, визначити основні фактори, що на нього впливають, дають змогу встановити причинно-наслідкові зв'язки між ними. Що в результаті дозволить найоптимальнішим чином визначити основні шляхи покращення фінансового стану підприємств у довгостроковій перспективі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Савицька, Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. / Г.В. Савицька. – К.: Знання, 2004. – 654 с.
2. Сорокин, М. Ликвидность: основные зависимости и факторный анализ / М. Сорокин // Бизнес-Информ. – 1998. – №19. – С. 63-68.